

KD Kunnskapsdepartementet
Postboks 8119 Dep

0032 OSLOArkivkode/ File no: 008
Deres/ Dykkar ref./ Your ref.:

Dato/ Date: 04.11.2016
Vår ref./ Our ref.: 1600650-2
Vår saksbeh./ Enquiries: Knut Christian Myhre

Norads hørings svar om nasjonale retningslinjer for åpen tilgang til forskningsresultater

Norad viser til brev av 06.07.2016 angående høring av utkastet til nasjonale retningslinjene for åpen tilgang til forskningsresultater. Norad er blant en rekke andre institusjoner anmodet av Kunnskapsdepartementet om å uttale seg om utkastet utarbeidet av arbeidsgruppen nedsatt av Kunnskapsdepartementet for å drøfte, vurdere og foreslå tiltak knyttet til retningslinjer for åpen tilgang til forskningsresultater.

I oversendelsesbrevet ber Kunnskapsdepartementet høringsinstansene om respons på de syv nasjonale retningslinjene som er foreslått i arbeidsgruppens rapport, samt om respons på de foreslåtte tiltakene og forutsetningene, og på den drøftingen som er gjort av arbeidet med åpen tilgang og eventuelle aspekter som ikke er tatt opp.

Som fagdirektorat har Norad stor interesse av tilgang til og bruk av forskningsresultater i sin virksomhet. På samme tid betyr Norads rolle som finanssør av utviklingsforskning i Norge og det globale Sør at vi har stor interesse av forskeres evne til å publisere og sirkulere sine resultater til relevante mottagere og brukere. Vi har derfor valgt å konsentrere vår uttalelse om forhold som er av betydning for dette.

Norads vurdering

Norad er i stor grad enig i den beskrivelsen som arbeidsgruppen gir i rapportens innledning av de gevinster og bidrag som fri tilgang til forskningsresultater vil gi. Som et offentlig fagdirektorat med målsetning om kunnskapsbasert forvaltning vil Norad kunne dra betydelig nytte av enkel, rask og gratis tilgang til forskningsresultater. Som Direktoratet for utviklingssamarbeid ønsker Norad videre velkommen utsiktene til at forskningsresultater kan gjøres enkelt, raskt og gratis tilgjengelig for forskere og allmenheten i samarbeidslandene for norsk utvikling. Tilgang til og bruk av forskningsresultater av høy kvalitet er av avgjørende betydning for utvikling, da dette tjener til utviklingen av menneskelig kapasitet og dannelsen av aktive borgere, og legger til rette for fremveksten av ledere for offentlig og privat sektor, samt muliggjør innovasjon, vekst og jobbskaping.

Norad gir også sin tilslutning til måten de nasjonale retningslinjene fordeler ansvaret for å besørge åpen tilgang til forskningspublikasjoner blant forskere, forskningsutøvende og forskningsfinansierende institusjoner, så vel som institusjonene og konsortiene som forhandler med forlag om tilgang til publikasjoner. Suksessen til en omlegging som dette vil avhenge av at alle aktører på alle nivåer arbeider sammen for å nå samme målsetning. Norad gir derfor i stor utstrekning sin tilslutning til de nasjonale mål og retningslinjer som beskrives i Del 1 av arbeidsgruppens rapport.

Norad som Direktorat for utviklingssamarbeid savner imidlertid en grundigere og mer systematisk refleksjon over hvordan de foreslåtte retningslinjene og tiltakene vil virke inn på arbeidsforholdene til, og samarbeidsforholdene med, forskere lokalisert i det globale Sør. Norad er finansør av utviklingsforskning utført i Norge gjennom Norges Forskningsråd, men gir også kjernestøtte til forskningsorganisasjoner i Sør, og forvalter et program for kapasitetsutvikling for høyere utdanning og forskning med partnere i Norge og lav- og mellominntektsland. I lys av dette er Norad opptatt av mulighetene forskere i Sør har til å publisere sine forskningsresultater, både individuelt og i samarbeid med norske partnere.

Arbeidsgruppen påpeker at en omlegging av den internasjonale publiseringsøkonomien vil ha en dimensjon av global solidaritet, da den bygger ned abonnementsmurer som forhindrer forskere og folk flest i lav- og mellominntektsland fra å få tilgang til forskningsresultater. Dersom kostnadene knyttet til produksjon av vitenskapelige publikasjoner flyttes fra abonnementstagere til forskere, forskningsutøvende og forskningsfinansierende institusjoner kan dette imidlertid tjene ytterligere til å ekskludere forskere i det mindre ressursrike Sør fra deltagelse i produksjonen av forskningsresultater. Ikke bare tilgang til og bruk av forskningsresultater er av betydning for utvikling, men også evnen til å utføre forskning og formidle dens resultater til relevante interessenter.

Norad er ikke uvillig til at kostnader knyttet til åpen publisering i fremtiden kan inngå i budsjettene for de forskningsaktivitetene vår tiltak finansierer, slik arbeidsgruppen foreslår på generelt grunnlag i sine retningslinjer. Frem til nå har dette imidlertid ikke vært praksis, og dermed ikke vært del av Norads egne budsjetter. En forutsetning for at dette kan iverksettes er dermed at midler omdisponeres eller gjøres tilgjengelig på annet vis, for eksempel gjennom økte tildelinger fra Utenriksdepartementet.

For å ivareta muligheten til forskere i Sør til å publisere sine forskningsresultater er det viktig at tiltakene som iverksettes innrettes på en slik måte at de også ivaretar deres interesser. I den videre dialogen om konkrete finansieringsordninger som arbeidsgruppen refererer til er det viktig at dette hensynet ivaretas. Dette er ikke minst viktig i lys av de økte insentivene som nylig er skapt for økt internasjonalt samarbeid i norsk forskning.

Norad bemerker videre at arbeidsgruppen har tolket sitt mandat til å begrense seg til åpen tilgang for vitenskapelige artikler. Utviklingsforskningen er imidlertid del av et samfunnsvitenskapelig fagfelt der også monografier og antologier er viktige publiseringskanaler for forskningsresultater. Ved utelukkende å fokusere på artikler overser arbeidsgruppen muligens hvordan vitenskapelige tidsskrifter er del av et større publiseringsunivers der dyre abonnementsordninger muligvis subsidierer produksjon og distribusjon av monografier og antologier med lavere opplags- og salgstall. Man må vokte seg for at ønsket om en ny publiseringsøkonomi for artikler og tidsskrifter ikke kommer på bekostning av andre etablerte og viktige publiseringsformer som denne arbeidsgruppen har utelatt fra sitt mandat.

Høringssvaret er delt med og godkjent av Norads direktør Jon Lomøy.

Kårstein Måseide
Underdirektør

Knut Christian Myhre
Seniorrådgiver

Dokumentet er elektronisk godkjent og krever ikke signatur.

Dato/ Date.

Vår ref./ Our ref.:

04.11.2016

1600650-2
